

Sa vlnaka vaka levu. Esa vakakoto na noqu talanoa nomu tukutuku
 nomu ulutaga takina nomu talanoa.
 Ia au na tekivu koto ga na noqui talanoa me vaka e koto na
 cakacaka era kila raraba koto ogo na yasana ko Berna sa yacovi
 Vitti koto na Matokana. na ka me baleta na vilitivilitivo. Mal
 vel tra na tukada ena gauna e Iju era sa dau vakabauta vakalevu
 ko tra na susu vanua se ko tra na Vu Kalou ia ni a tu na gauna
 meda tu kina ko keda na ket vitti tu vaka vlnaka ko keda na ket
 Vitti a mani yaco e Loma na noda veliseyaki baleta koto nodra vuvu
 taki ga vakataki tra. Ia au na tekivu na koto me baleti rau
 turaga rusa ko rau na velacini. Na vuni noda cirti na turaga nai
 taket se noda veliseyaki ena noda vanua ogo me tawa kina na
 veliyanyanu na veliyanyanu lala tu ka sa laki tawa ka mani yaco
 kina vel keda ena gauna ni kua me vakakoto kamuni sa kila koto
 beka na turaga ket na marama tekivu koto yani vus na turaga
 talai nodaton sa laki tekivu koto ena noda vanua ko Vitti.
 Ko iratou na turaga Vu ni vanua ka ra a vakavuna koto noda kalougata

TITUBAGA: TURKUNI ENA GAUNA MAKAMA NOIRA VEIJA BUVAKI NODA
 VU VANUA ERA DUI VAKALAKOVA KEI NA VEIKA E DAU
 YACO VU ENA GAUNA E IJU

Informant: Adl Iist Lewa..... Korovistion, Berna.

TOPIC: LEGEND OF CIRI
 Investigator: Milt R

NLC
 438

ka ra lakova tiko mai ensa ganna ni kua na nodra tu mai Narauyaba
kei Nakavudra mai Bua a mani tu na ganna eraton tiko na turaga
veltacini nona cili vata kei na gannedrau sa mani taro tu ensa dua
na sige na gannedrau ka tarogi rau tu na turaga veltacini taro
tiko ga vaka veltacini ni ratou sa tiko ga vaka veltacini, 'Kedaton
sa tiko ga vaka veltacini e vei beka na vanna medaton raica kina
nodaton nau, Rau mani yalo dua sara na turaga veltacini me rau
sa gagara me rau raica rawa mai kina nodratou nau. Me vaka na
vei namuni ni vei tinani. Rau sa mani bita kina nodrau tiko tiko
tabu narauyaba ka rau goleva kina na baravi ka rau gole yani
ki veltala edua na baravi mai yasayasa vaka-ra mai Rakiraki.
Rau mai tuvaki voli ka rau tuvake voli ka rau vakararai ki vai
ens nodrau nanuma voli na tinadrau sa mani rau tu vaka veltacini
rau talanca me vaka tu ga nai talanca ko ni dau rogoca me ra
rikivu voli ko ira na turaga ensa nodra # sau. Rau raica sara
edua na o vulavula na kena tubu cake mai ki Nakorovula, sa rika
ta ni ganna rau rika sobu yani me rau lako sobu yani na vanna
ni mana rau sa laki tu sara ensa dua na delani vale yacani sau
ogo se yacani vale sau ogo rau na saunokonoko. Ia na vanna
era tiko kina na marama ko Nalobobobo ia na vanna e tiko kina
nodrau nana dabe tiko ensa vale sasa. A rau vai yani vai sara
o koya ka gone vei rau ka kaya, 'Ni cini na kau voli tu mada
vakamalua', e sega tale ni dua nai nuni se moimoi me Jilali
vei rau o koya na marama e dabe tiko e vale sasa. A voli na kau
voli vai ka kaya sara, 'Kausa baria sai nau dina sara ga ko
vakaraitaka.' Daru e ra medaru laki tarogi koya. Rau gole
yani na turaga veltacini me rau laki vai koya mai rau kaci va

koya mai, Nay, kelrau vakagayal iko tiko mai me vaka keitou tiko
ga vaka veigani ko sa sega ni nammi keitou, 'cava na vuna ko
pluta tiko mai na neitou dela ni yavu mo sa mai tiko ena vale
sasa kenai balebale valasasa ko ya nodrau tabu waga sasa na
turaga veitacini. A tukuna kina na tinadrau, 'drau yalovinaka
drau sa na Iesu tale au sa na sega ni Iesu tale yani ena gal tu
beka na ganna au na gal Iesu yani kina sa sega vakadua'.
Rau taroga tale na veitacini, 'ka tukuna tikoga mai na vosa
ko ya sega tale ni veisautaka nona vosa se lomana. Rau sa Iesu
mai ni rau sa Iesu mai dua tani nodrau yalo ca rau lako mai
me bin tale ko veitau me rau gole mai na gamisala e gole mai
ki Vatukoula rau yaco mai ki delana rau sirova sobu ena buca
buca nuunubu rau raica sara nona bure na marama na raluve ni
nubu ni lalaga vaka tu. A vosa sara mai edua na turaga mai
vale, voleka mo rai yaba kemudrau na i tauket na drau na turaga
veitacini nodra basaga na vana', kelrau dina drau vakagegu
na turaga, ena ganna era curu yani kina ki vale ia na marama
eratou wili vaka veigani tiko ve iira na ve i rokorokovi vaka-
turaga mai galu koto yani kaya sara na matanivana, 'A cava
drau tel ~~vakagegu~~ kina na turaga tel sausan kina na turaga,
rau tukuna ni rau laki raica nodrau nay, 'Sa vakacava?, tukuna
ko rau ni tukuna ko Nau ni sa na sega tale ni Iesu yani ki
Maruyaba. Mai galu yani na turaga Matanivana sa yakavi rau
dabe toka rau rogoca sara ni tagi sarisari koto na domoni tokula.
Ma nona vakawele na marama lalali. Sa kaya sara ko koya na gone
drau lako vakatotoo drau lako ogo ve i Ratu men sa laki keres

vua me sa savulala nai Narayaba meda kauta mai edua nai yan
 me kau yan kina na noma i vakawele ko Baluve ni nubu me noqu.
 Tukuna sara ko koya ka gase, 'Ko iko sa na vakavuna edua na vale
 levu se dua na leqa levu ena nodaton vana', tukuna ko koya vei
 talia ga. Daru lako mada ga me yaco na lomagu. Rau sa lako
 yan kina nodru bure rau dabe toke sa lako sara yan ko ganedru
 ka taro sara, 'Sa vakacava na nomudru lako', tukuna sara mai
 o koya ka gome sa bese ko nau, 'mai tagi yan na marama lailai,
 ka xxi curu tale yan vakamalua ki tuba. Ka kaya sara ko koya
 giria na lailai lako sara na marama lailai giria na lailai. Kaya
 sara na tauket ni vana e Narayaba, 'Na cava na leqa se nai
 logo, talai tikoi mai vale levu, rau kaya sara keiru vinkata
 me keiru talai Ratu. Iako tale lailai tukuna, tukuna mai ko Ratu,
 tukuna vei rau me rau lako mai. Ima guma e rau yaco yan kina
 tukuna sara ko koya ka gase ia ni sa bese koya e curu ga yan
 tekivua ka tagi sara yan lako yan ko koya ka gome tucake tu
 ga ka kaya vua, 'Ko Mau sa sega ni via Iesu tale mai', ni gote
 yan sara yan na turaga ka kaya sara ko koya, au na tukuna ga
 vei iko edua na noqu kerekere, 'Na cava ko kerea, au vinkata
 me savulala ko Narayaba me kedaton lailai kuta mai nai vakawele
 ni Baluve ni Nubu e logo vinkata vei au na demona. Ko ya nodra
 savulala kina ko ira na turaga ni Narayabaki Nubu nodra kuta
 mai kina noma vakawele. Ni logo koto mai noma toa vakadua
 sara mai kina nodru matani vale me toa kina edua na vuni bus
 mai vakadaberi koya kina. Matani ni lailai logoa mai ko Deget

tukuna mai ko Deget, 'Metanivanua Laki tukuna vei rau na tamata
rau tiko ensa delani vanua ni rogologo ca na domo ni manumanu.'
Ia sa macala ni sa tiko vata kei na nona ca. Tukuna sara ko
Disakameli, 'Au sa tukuna sara vei tiko ni nodaton na tiko yevaja
kina. Ia na gaura sa talatala mai kina na metanivanua mai gara
sa lako mai na metanivanua ni gara nei Deget sa mai tukuna vei
rau, rau sa mani veivosaki na veitacini sa kaya sara ko Masabaria
sa vinka au sa na tokia.' Kerua ni vanua e laki maroro kina
na toa ean vuni baka ensa delana ko Bus. Tiko cake na toa dabe
koto e na na gaudrau ka vakaraisa koto na toa. Rairai ga mai
na toa rairai gaudrau rai cake yanti na gaudrau raisa na toa
rau veitajanoa. Laki mataka cake ni siga kadua sa baci lako
tala yanti na metanivanua Laki tukuna ni tukuna mai ko Deget ni
se voloka tikoga na vanua e rau bita tu kina na toa ko ya, kaya
sara ko Masabaria, 'Sa vinka ni kua Masamoli au sa na kauta
sara ga ensa delani vatu na veiyala ni vanua ko Makavakara kei
Narayaba. Ya ni kila tiko ensa gaura ni kua ni lako tiko mai
kina na vai o koya ka vodo tiko mai kina na hidro. Laki bita
koto kina na toa kina gara dabe toka na gone marama ensa rukuna.
Mai dabe toka yanti ko Dinakumoli kaya sara ko koya, Masabaria,
siga ni kua au nanuma tiko na tamata ka toka ensa gara kaya sara
ko Makasabaria e sega ni dodonu me nanumi koya ia sa vinka
daru sa lako mada me daru laki rairai koya kina. Na gaura eran
laki rairai koya kina ko gone yalewa sa laki vakatunisi koto ensa
vakatunisi koto ia na toa sa butakoci sa kau na gaura rau mata

ciotvo mat na genedrau sa tu sara ena rukudrau ka kaya, 'An
katakata ga au sa mani vakatasisi koto ena savulele ja au lako
mai sa yali.' Rau tukuna sara na veitacini kua ni leqa lako mai
ton lako ki vale. Iaki kema yakavi sobu ko ya rau sa vakamuria
cake na delana ko Nakuvadra rau lali tu ena vuni vuga ki Nasavu
vanua ka rgeca sara ko Nakusabaria domo ni toa ka tagi koto ena
delani batinu gara e ra. Nona rat sobu ki ra raiet ira na tamata
era sa yadrava tu kaya sara ki vel Nakumoli, 'Raisa matai ni
nodaru talanos edatou na tiko yavavala kina sa yaco tu ena sigi
ni kua na sigi yavala. Ia au kerea iko sara mo vosota kakua
ni ka me vakamatea.' Ia sega ni kila ko Nakusabaria ni sa k
qumia koto yani kina na dakai. Rai vosa tale mai ko Nakusabaria
ki vel Nakumoli sa bera na gaura sara ga e rat mai kina ko
Drukawa ni raiet rau ni turu sobu vakamalia na wat ni matana
lave cake sara na tabana ni lave cake na tabana gal bologa na
dakai ko Nakusabaria nona era gal kidacala ko ira na tamata
sa vakasen e ra ko Drukawa nona vakaseuyakina na x vatu mai
Nakuvadra sega tale ni beta ko matanivanua ki vel Deget, 'Sa
leqa ko Drukawa', rau sa vana na drua tamata. Ia na gaura sa
lesu mai kina na veitacini me rau sa mai toka sa rau toka gaga
rauna toka ni tiko vel rau na kato ni cake mana mo ni kila toka
na nodu lewe ni Viti e rau ga ogo e rau taura voli na kato ni
cake mana. A vuki sara ko Nakusabaria tukuna sara ko koya,
Nakumoli, nodaru matani katuba kece mo dabera mai sa gal vel
rikayaki ko Nakumoli na matani katuba sa gal nona cakacaka
na turaga lailai ogo na veitacini na dolona rau ka toka e

Yant kina nequ vanna. Nan kaya ko nan na veltacini, 'Sa vlnaka
men kannaega me vetu ni vanna vata ket na vel ni vanna ni yaco
nat Davets levu, a kaya sava ko vuetiba, 'Sa drede vel au
ko sega ni nannui Nan ni ko Nan erav veltacini 'Sa ket na narava
rogosa mat na kacit ni tamata tant ko sa sega ni nannui ketrau,
kaya sava mat na veltacini, 'Sa vlnaka ko sa lako mat ko sa
Verata ko vuetiba. Ia na ganna sa lako tikko yant kina sa nan
ko iraton na turaga Veratagai mat lako yant kina na vasu ki
Na kena kaukawa. Iako sava nana tukutuku ki Bau lako mat
Bsa rui nannui ran vaktlevu kina lewa ka cakava tu ko Deget.
cudruvi ketrau sa gai kaya ko tamadrau, 'Au sega ni cudru.
sa soli ens vursavura ogo e tikko ens getegete i ketrau, ko sa
sa kila kalou tale ko cel, 'Na kalou ga ko kedaton. 'Na ka tauco
nannui au me baleta na lotu gai kaya ko ran, Na lotu vanna ketrau
Kua ni rarawa gai kaya mat vel ran ko tamadrau, 'Drau sega ni
Siga ni kua sa vuki kina na uto me ketrau kanta talaga na etena.
kaya vva, 'Kales ogo mat col ni kemu ka tukuna na turaga ni Nalawa.
dalo vavai sa gai ~~KAKA~~ taura ko koya kauta vel tamana gai laki
kina nodrau vale ran gebe vaka veltacini. Na kena
Rokonatarki kilita sava na etena kauta sava mat ka bita sava
nana yalo kaukawa ka vakagelavutakini ira tauco ko vakamatel
tu ga ens nana vanna mat Nalawa. 'Sa mani yaco ens vanna ko ya
ens gai kilita na etena me i col ni kena dalo vavai e sava sava
matel koya gai kalavakina tu ko koya, 'Ni na vakamatel tamadrau
tacin. 'Tucake tu ga e loma ko Nakusabaria sega ni via vaka
rara cigivakina mat nana ula tabalavakina matania katuba na vel
rara cigi ens yakavi ni siga ko ya me ra gole mat kina loma ni

vekelenu ketrau sa solia vei iko na galala lako me cibl ene
yakavi ni kua me cibl vaka tagane. Ia ko Vuetibau e kauta voli
yani noma matau ia na guma esa vakarau goel mai kina me mai
vata sa rau kaya tale ko rau na veltacini, kua ni ko tovoles mo
vata mo pagara ga ki lalaga dua na va lalal ene dodo mai ki
matamu wa lalal ga ko ya me taya gutuva. Sa vinala vei ketrau
me ketrau vakagelalateka Viti. O koya sara ga na vana ya e
lawati rau kina na turaga ni Bau musuka na wa gai kaya ko rau,
Balca dudu ni vugayale ogoni ene coka sara ki Verata ia noma
kenkauwa ene cibl sara ki wasawasa ko ira na noma tamata era na
kawa lawaki ga. Yaco koto mai Bau ene guma ni kua e kaya koto
vakagogo na vere vakaban ya na ka tancoko ni vosa ni veiyalajala
na turaga veltacini. Rau sa bera ni biuti Viti. Ia ni guma
erau sa gole tu mai me rau cibl tu mai erau sa kila toka kol
rau ni rau sa kauta tancoko na kato ni caka mana koya ya noda
bobula tu kina na tarket ene guma ni kua. Ia ni kila tikio ene
guma ni kua na velka tancoko erau vosa ni yalajala kina na
veltacini ni guma erau sa bera kina ni biuti Viti e yaco koto.
Dua nodal Javo ko rau ia na guma me rau sa Iesu tale mai me
rau gole tale mai ni Viti rau sa gai kaya kol rau nodrau sa
Iesu mai ki Viti na gele ni vana ko Viti sai koya na varasa
na kena ceva ene masawa ia na velka tancoko ni nodrau vosa ni
yalajala me vaka ke tukuna na turaga sa bale ni ketamni na
volitaki ketamni na yalawa tarket ia na ka ka sogota sa na
dolevi, sai koya na otela na vana rau sa curuma talega na
curusese kina noda dra mai tarket. Ia mo kila ene siga ni kua

sigra tallelta ki me sereki kina eso na ka me kaitax baleti
keda. Ia na ganna sa ran cirt tu me kina na turaga veltacini
mei tokaleke me koro levu burelevu se ko Ra. Iako me vodo
erva na vuni vudi vakacobara ene delani waga gal kaya ko Naku-
sabarja, 'Bluta koto ki me sobo na vanna', ja na ganna e rai
yanti kina ko Rokola kaya sara ko Nakuasabarja, 'Reki me liu
sa soba lo sa soba vakamadaku rai tale noma gal rai yanti sa
tucake tu na turaga ogo kaya sara ko koya Vakatoke na tamata
ogori me ko Intumasobasoba kapitani ni waga ene sigra ni kua ko
iko me na uli ni waga. Ton sa cirt sobu ran gal dolava me kina
na wai ni buka yaco me kina Wainimale ran kaya sara ko ran,
na vanna ogo sa na me se kina na tamata yacana koto kina na
vanna me kea me Nafasiri ko ya na veltiriyaki. Sa vei
siritiyaki ni tamata ya sa de me veltiriyaki kina ja na ganna
sa toso sobu me kina na waga voleke me Nukutubutu sa kaya
sara na turaga ko koya ka gone, voleke ogo me kedaton sa vei
talatalala Rokola kaya sara ko Rokola, An kila niu drea lomani
an me tiko ga e Viti ran kaya sara ko ran lo nomudrau nanuma
na matai ni turaga kelrau sa na bluta kina ki wai. Ia gal ran
mei rai yanti ko ran ko Rokola sa laki tu ene muanna ni waga
ene ganna tale era vakamadaku yanti kina Rokola sa yali.
Nona yali ogo ko Rokola e ran yanti ki wai kidacala ko Rokola
ni sa votu mamaca me na vanna ran tamata toke ene sigra ni kua.
Ran gal kaya kina ko ran nodrau vosa na yacana vanna ko sa mei
toke yanti kina ogori ko Rewarawana vanna ja ko Rewarawana vanna
ko iko na matai ni turaga na matai talaga ni tamata kua vaka
vutla na veika tauoko kua mataitaikina ki ligamu na noma gavoka

na kabasi ni veikā kece. ~~xy~~asco tiko ena gauna ni kua me ra

nulaka na gavokavoka na kawa i Rokola. Ia, ni rau sa vakamadaku

~~xxx~~ Viti kei Rewa ko Rewarewanavana, ~~xx~~ na rewarewa ni vinaka

na rewarewa ni ca me coko mai na kau mai Nakuvadra ena luvu ga

kina ko Rewa. Era na tamata kaukauwa, ka qaga ka ra kawa talega

ni vuku. Me yaco tiko ena gauna ni kua eda na raici ira tiko na

turaga ni Rewa era dua tani tiko mataqali tamata ni sai ikra

ga na ovo ni wau mai Narayaba. Ia, ni rau sa cirti ki wai, rau

cirti tu kina vanua lala, ni rau cirti tu e vanua lala erau ga

kauta tu na kato ni caka mana. Erau sa gai lesu tale mai ki Viti

ka rau mai rarawa ni levu ni tamata era ciba kina ni rau bisinisi

taki kina. Me yacova tu na gauna ni kua au mai kalougata o au e

dua na yalewa ni rau ~~xxx~~ ciga ~~xx~~ vakatamata vei au ~~xxx~~ ka rau mai

kauti au kina na vanua ra tu mai kina me yacova na gauna ni kua

e tiko ena getegete ni ligagu na kaukauwa ni caka mana. Io, baleta

na kato ni caka mana era kauta mai ~~xx~~ na kai Valagi e no koto ena

getegete ni ligagu. Matai ni ~~xxxx~~ vanua au cakakaka mana mai

kina au vakaciqara i ligagu na i lavo, ka i karua au vakabula na

mataboko ka i katolo o ira era rarawa au vakacegui ira ka i ka

va o ira na bisinisi lelevu era tu go era dau cici vi au mai

vakalevu o ira na kai Valagi ia, e sega soti ni dau soli vei au

na kaukauwa baleta ni rau sa sega ni vinakata na noqu vulagi.

Ia, mo ni kila na noda nai taukei ni rua sagavulu ka dua na

noda vu mai na yanvyanu ni nodra lesu mai Taganika me ra gole

mai ki Viti ra gai veiciriyaki kina na turaga levu na sau kei

Viti. Ia, na vanua ga e tiko kina na Tuinamoliku la e tolu na

vanua e vavaca. Matai ko Werata, karua ko Moala kai katolu ko Nayau me yacova tiko mai na gauna ni kua e tel koto ga maf Lau na i sausan na nona Lawe na tura Tuiwannakula e vakacibara koto na na Tura

ni Tuiwannakula d Tui Nayau na Tui Lau.

Ia, ni rogo tiko na tura na i Tuiwannakula ni matanitu, au a mai vaka

ceguva koto na na noqui talanoa me vaka ni sa kila tiko me baleta

ni u vakaceguva toka vua na gobe tura Levu na sau ni vanua ia qo na

sana gai tekivu tale. Vua talega na i Tuiwannakula ni gone tura mai

Matukumatadrau. Me vaka koto, na Tura Lewu na Tuiwannakula me vaka

ni tura sau, tura kaukawa ka se kawa ni tura se qaga. Me

vaka ni sa butuki sau koto yani na nodatou vanua, na nodatou tura

mai na dela ni sau mai Nayau, gauna ni kua sa duavata kei na gene

Tura Levu mai Tubou kei keda kece. Ia, nai tikotiko ni noda tura,

dou vosota na tura na noqui mai sereka koto, vaka ca se viai Levu

na noqui mai sereka tiko au kerea ga mo dou na vosoti aukina. Ia, me

vaka ena gauna balau au mai biuti kemudou tu kina ena noqui lako tu e

na veilecayaki, ia, sa Lewu dodonu ka Lewu mai lagi. Na veika au kila

tu me baleti ira na vuda kau na vinakata me tukuni, au na vakaraitaka

koto vakadodonu ni veika au na tukuna e ka bibi me vosota. Ni ra sa

tu na tura Levu ni vei vanua, ka tu vata yani kei na koto ni

caka mana ni noda vanua, ia, na veivanua era a kauta tu kina me vaka

ni kila tiko na tura, nodra biuti Viti ka gole ki Vasaagi ka laki

tawani tu na drano Levu mai Taganika. Ni gauna sa mai lako yani ko

ni iratou na veitinani ka ratou laki tiko ki Berlin me yacova na gauna

ni vosa ni yalyala me vaka ni taudonua na gauna nona na ~~xx~~ talai sa
 bale sa gai mai tu kina na vakanananu Iesu ena noda datuvu, loma
 ocaoca ni ka ka tu vei keda e da vakacalai ga ena noda vanua.
 Gai mai tu yani na noda vakasama me da Iesu tale ena noda ~~xx~~ vanua
 makawa kau vakavinavinaka kina ni mai tuari eso na ka baletti ira na
 turaga na vu. Ia, na nodratou tiko mai Berlin rau gole mai ki Viti
 ka sa gole tiko ga mai o koya ka gase, ko Cirinakauvoli ka tiko voli
 ga yani na marama tinadra, ko Adi Sovanatabua kei Nakusabaria. Nona
 gole mai ki Viti ka butuka voli eso na cakacaka mana ka rai~~ve~~ ni sega
 ni dodonu vua. Me vaka ni nona vosa tu e sega ni saumi na bula ena i
 la~~o~~ se na i yau e saumi duadua ga na bula ena dina, keina loloma keina
 keina vosota. Ia, na gauna eraotu basika vakaturagakinina mai Viti,
 ka ratou Iesu tale, ~~xx~~ eratu Iesu tale kina ~~x~~ sa gai yaoo ka
 posei na veikataucoko e vuravura ka m ani yaco me tosoi vakavoleka
 maikina na nodratou vakasama na turaga, na veitini ni me raotu sa
 gole mai. Eratu kidavaki kina vakatamata ~~x~~ ena vanua ko Vatukaceveva
 ka ratou vakacurumi kina nodratou i tikotiko mai Naraouyaba ka ra
 veikidavaki kina na vu ka ra sa wawa tu yani e Viti. Ena nodratou
 lakovi me ratou sa lako mai vakadua, a gole kina na turaga levu na
 turaga kei vuravura sai koya na Gone mai Wai. Au nuitakina ni ko na
 vakasamataka na i talanoa o i kemuni na vuku cake vei keda. Ena gauna
 e sa g Gone Turaga Levu mai Wai, me vaqara na vanua rau tiko kina,
 rau mani sota sara kei koya ka gase vei rau ko Cirinakauvoli ka ~~x~~ taro
 kina sa evei na marama. Sa gai vakagalataki mai kina na ~~x~~ i tikotiko
 mai Viti me raotu sa gole mai ki Viti. E ka rairai vinaka na veikataucoko e a caka.
 Ni ratou sa cabe mai wai na i matai ni waqa na
 B Di Yaca ka i karua na Rogovoka nai katolu na Tabusoro. Au nuitakina
 ni ko ni sa kila ~~y~~ tiko na veikataucoko ogo. Ia, na waqa e tiko mai

Iama sai koya na waga e kau ~~to~~ tiko mai kina na kato ni vei
 yalayalati sai koya na katavatu. Katavatu me tasova ka lutu vata kei
 na kato ni veiyalayalati. Au kerei kemuni mo ni vosota niu sega ni
 rawa ni sereka vei kemuni na vanua e lutu kina. Ia, me vaka beka ni
 sa kena lewa meu dolava vei kemuni na i sausau kei Viti. Era sega ni ka
 tawana vakaveitalia na vei yanyanu na kai ~~ka~~ Valagi ia na kedrau
 tawa ko Mana e tasova koto na kedrau ve mama. Sa voleka saraxi ni
 veicigayaki na kato ni mana ka mai tasova ia, na i volaxi e se cirti
 tiko ga. Ia, na gauna e ra lako mai kina na i karua ni wasewase ni
 vu ka ra k lako mai go, sa mai tawa ka ko Viti. Sa veikuvuyaki na buka
 ka sa mai takasa toka nodra waga ena vanua e vakatokai toka na
 seda kei Viti. ~~ka~~ Laki tawa kina ko Ovalau, Nairai, Gau, Batiki kei
 Koro. Ia, au naitakina na vanua ga vakaraitaki vei au meu ~~ve~~
 vakaraitaka sai koya toka na kena levu ya.
 Ia, sa gai tawa na veiyanyanu e so seda ni vanua se na Viti e Loma,
 sa gai ra gole mai na kena vo ka ra mai takasa ena vanua vakaturaga ko
 Vuda. Ia, ena nodra sa mai yaco ki Vuda, eso na neda gone turaga
 ra sa gai gole cake tale ki na noda gaunisala ki uluda ka so era gole
 yani ki gaunisala levu ka gole kina g gaunisala e rau a ~~ka~~ Lakova
 na turaga veitacini me gole vaka kina yasayasa vaka ra me laki x cabe
 mai ki Rakiraki. Sai koya e taudonua koto na gaunisala gole ki
 Narauyaba. Au vakraitakina toka vakadodonu ena siga ni kua na vanua
 e na mai tiko kina na noda, o ira na turaga tukada na Vu ni ~~ka~~ vanua,
 kau sega ni tukuna ni o ira na lewe 21 ka ni sa kena levu, e segati.
 Ogo ko ira na i liliu se ko ~~ka~~ ira na i ~~ka~~ madamada ka sa tu

ga ko ira na vu ka ra vakatawa na noda vanua. Ko ira ogo era tiko ga
ena i tikotiko vakaturaga mai Vuda. Ia, au na via sereleka ga vakalailai
tale vei kemuni na ka e baleta na veikai se na cakakaka au taura
tu ka rawa kina meu valamacala. Me bau da dua na noqui tavi lekaleka
ena nomu tabana. Ia, au a kau vakatamta ena kedra maliwa kau veivosaki
talega vaktamata kei ira. Sa mani yaco kina me soli vei au na cakamana
me yacova mai go kau cakava tiko ena yameyame ni buka. Iam na yameyame
ni buka go e sega no bobo kina na mataqu, e rai tiko kina ka rogo x
tale tiko ga na daliagu. E noqu yavu tiko ni waka mana na duru ni
lotu ka vu sara tiko ga mai vei ira na turaga. Ia e lia, koto na vatu yx
ni bua ka murti koto o ira na turaga. Me vaka ni rarama sa vu mai ena mx
noda vanua. Au ka takina koto na wasewase lalai ni noda turaga na Vu me
vaka na Turaga Levu maiwai sa nona ia wasewase ga qarava na vanua
vakaturaga o Cakaudrove, na i Ai Sokula kina loma ni toba ki na yanyanu
ko Benau. Ia na nona loma mx ni toba e ciciva wavoki sara ga na yanyanu
ko Viti Levu. E maka talega ni x dua na nona i cegucegu e Hukua. Me kxk
vaka tlega vei ira na vu na gone Turaga Levu na Komai wzwz wasawasa
nai taukei ni mata ni cagi e va, o koya e nona sara tiko ga na tabana
ni ovisa Levu e vuravura. O rau na turaga rua na veitacini Ciri o rau
sa veisautaka na mana me taura marama, koya e mai yacovi au kina na
kena kaukauwa ni sa gauna ni veilitaki ni marama go. Ia ni ka ga e
vakyasovi mx mai bulu vei ira na vu sa mai caka tale tiko ga e na noda
vanua ena gauna ogo. Ia nai tukuni se kedra i talanoa na vu e Levu
tu ian kedra i talanoa mada x na vuda e va tiko ya nak kena i lakolako
Ko Rikomanutu sa nona i wasewase ga ko Verata, ko Buatavatava sa noan
ga ko Bua raraba. Na marama mai Lemaiti me x vaka ga ni sa tawani
toka mai Levuka, ko Buisavulu ka qarava tiko na vanua ko Bau ka nona
i tikotiko mai Davetalevu. Ia, ka vaka toka ko iratou na bui ni x

dua sara e tiko mai mai kabara-bulusai. Ia, o Bulou Siga mai na nodatou vanua vakaturaga i Batiki, Natrai.

Ia, e dua tale na noqui talanoa me vaka ni kila, ni sa mai tawani tiko na yatu Lomaviti na seda ni vanua. Na kena mai tawani ni ra sa toso mai sa sega ni dua na vanua e galala sa kuvu kece ga na buka. Ra sa mani vakadodonu yani kina yanuyanu veidriyaki mai Lomaviti ka ra laki vakatokara ga na yacana me o Lomaviti a kena i balebale ni sa willi tu vaka i loma beka ni sa sega ni dua tale na vanua e Viti me galala. Ia, ni ratou sa toka kina ratou sa gal x veigoleyaki mai na turaga, ko irau na gome ko Daunisiga kei x

Daunisai me vaka ni sa kila na vanua e rau tiko kina. Ia, o rau naxv x veitacini sa gal mai nodrau cakacaka tu yani na veigoleyaki me rau vakaraisa na vanua sa ra dui tawana. Ia, e na gauna ni kx rau me lesu tale mai na nodatou veitalanoa e na nodrau sa lesu x tale mai na turaga veitacini ena nodra sa mai tu na turaga me ra x mai veilitaki x vei ira na dui vu lalai. Me vakataki keda e liu ni se tu na turaga ni koro, na buli, se Hoko. E vaka talega o ya kina na nodra vanua vakaturaga mai bulu. Ia, e na noqu tiko vata kei kx ira kei na veitalanoa era dau tukuna vei au me baleti keda, ni o x ira era williki keda me da nodra kawa. E ra williki keda tu ga vaka tautauvata e sega ni ra wasea me vaka ni kua. E tauvata tiko ga ni da dua vata tiko ga mai. Ia au kereti kemuni me vaka na tukuni ko dau rogoca tu ga mai me vaka taki Buisavulu. Ko Buisavuku e marama mai Bureat ia, o Ro Nai ya na tinadra o koya na nona i tikotiko mai Davetalevu. Ko Roko Nai mai Davtalevu e nodratou ga mai

Davetalevu ka tarava koto ga na vanua vakaturga. Ia me vaka ga ni *
tiko voli o Vuetibau ko ya ga na marama tinadra kei na turaga nodra
i tubutubu. Ia me vaka na nodatou vanua turaga ko Viti mai M Vanua
Levi vua na gone turaga mai Benua ia na turaga Levu mai B enau e
tiko sara talega ga ogo i Beqa na nona i tikotiko. Me vaka ni na
sese toka beka vei kemuni na gone turaga o Dakwaga na turaga nona
i tubutubu o Raru . Ia, na turaga nona i tubutub meu tukuna vaka
dodonu vei kemuni ni tiko ga mai Benua na gone ga e dau vakalevu
me mai tiko ga ogo~~o~~ Derebu me dau vukica toka na vuravura ena ~~xxx~~
veigauna. ~~xxxxx~~ Ia, na turaga na ~~xxxxx~~ Gama balavu ya o Silaca
erau veitavaleni ka dina sara ga ia rau veitau mosi talega. Me ~~xxx~~
vaka na kedrau i talanoa e sega ni dua na vanua e rau vei biu kina
Me vaka ni vei gauna a kedrai talanoa voli ni dua na gauna e rau a
laki kauta ~~x~~ * tu mai kina e dua na ika levu. Gai mai wase vei ~~xx~~
mama ka rau vakadavora koto e na dela ni cakau mai Raiiravi. Ya na
nodra kaukauwa tu na noda vu eliu. Na nodra kaukauwa tu me da vaka
raica vakamakua na gauna ni kua na ~~xxxxxx~~ vika era vakayacora ~~x~~
tu eliu na turaga veitacini e yaci tiko ena gauna ogo na noda vanua
Kevaka me da rai lesuva tale na vika makawa ni veigauna, mai vei
ira na nodai tibutubu mai vei ira mai Verata, Ucuivanaua ya e dua
na turaga rogo ko "Rokomautu. Ia, na nona yalo ca vakavuna kina na
gole kina na nona gone ko Buatavatava me laki toka ma~~u~~ Bua. Na nodra
veibiyaki tu vago ena gauna ni kua era saga tiko me da duvata.
Kevaka me lotu me da duvata kina e na matanitu me da duvata kina
e da na rai~~va~~ na noqu ~~xxxx~~ dela ni gauna ni cakakaka meu sa goleve
kina na noqu cakacaka na i matai ni noqu cakacaka mana . Ia ni sa oti

au kerea mo ni kakua ni vakacalai au. Sa mani vakatovolei vei au me noqu yavo ki Yanuca meu vakatira na buka. Go me sa vaka na bita kece kina turaga Tuijanakula na nona ka sau kei na nona kaukauwa. A lako mai vakatamata kei na turaga levu mai wai ko Dekuwaqa ka rau cabe vata. E rau tukuna vei au ni rawa talaga ni u vakalakova na tamta ena yameyame ni buka. E vakatataki tiko eke no o koya sa nona duadua ga na kaukauwa ena noda vanua. Ka rau sa lako vata tiko ga kei na nona ovisa levu. Sa oti ena gauna au vakaciqari oti kina ena yameyame ni buka au a raiva votu x kina na kadokalo ena kedra caudre buka, ka ra butuka era rawata. Ka lako tiko na noqu cakacaka ka ra sa tiko vinaka kina e lewe vica ena gauna ni kua. Ena noqu gole mai me yacova na noqu sa mai tiko oqom e korovisiou sa gai mai lako tale kina na i karua ni yameyame ni buka ka sa gai toso cake na kena kaukauwa. Ia ena gauna ni kua me vaka ni via levu na vanua ni na via taura kina veika va go me baleta na noda caka mana na i x taukei au kerea vaka bibi me tiko x vei kemuni na vakabauta ni sa tiko dina ena getegete ni ligagu na noda kaukauwa na i taukei. Ai vakavinavinaka vakalevu ni o x bau yacovi au rawa Milli meu mai sereka kina vakalalali e duana ka me baleta tiko ga na i taukei. E tu tale e levu talaga na ka au rawa ni sereka vei kemuni ne veika me baleti waiwala me baleta na nodai veisesei yaki tu na i taukei me baleta na yacana se turaga mai kei na i balabale ni yacana ia e ra sega ni kila ni sai koya o waiwala e vakavuna na maca ni noda vanua. No toka mada au se vakacegu vaka lekaleka.

Vinaka. Au vakavinakinak sara vakalevu vei iko Adi Lisi x Tewa ena nomu vakaraitaka vei au e sox na ka au nanuma tu me baleta na noda vu se o ira na x noda i dewadewa kei na veika ena x gauna e ltu

Ia, me toso tibo ga na nodaru veitalanoa, ena vica * toka na nodaur taro lalai me macala toka ga kina na dodonu ni ka e vakaraitaki me ra kila na noda kawa se bera mai.

Au na via taroga toka veimx iko Di Lisi se na cava na i balebale ni Waitalananaua?

Vinaka. Vinaka vakalevu sara Milii. Nai balebale ni Waitalananaua e vakaraitaka tiko ni sai koya na wai ni vanua eda dau vakakawaletakaka da dau beca sai koya na vuna me da dau vakacacana talega kina na noda qavovoka ke sega ni da taura xnaka e vakavuna koto na mana ni nodavannu sai koya ko Ratu Waitalananaua. E nodrai tubutubu xixixi turaga na Burebasaga na Tui Viti. Au kila ni sa kenai balebale au rawa ni sereka toka vei kemuni koya au sa cavuta oti koto. Sa kena x

Levu koto ya.

Kena i balebale beka ogori ni Waitalananaua ni yaqoan e da sa xixixixi gunuva tiko ni kua x sa levu sara vei keda eda vakasauatake tiko, ia ra sega ni kila na kena bibi kei na kena domai na wai ni x vanua me vaka ni willi tiko me tamadrui na Ciri. Au kereti iko "Di Lisi ke rawa x niko vakaraitaka vei ra na leve ni vanua na veikaa e dodonu me ra vakaraitaka se vakasautaka na xixixi gauna nxx me ra solia kina na nodra vakasama se na gauna e xixi qaravi kina na wai ni vanua.

Vinaka, e au na sauma vakalekaleka kina Milii me vaka x ni o xixixi gadreva ka mo ni vosoti au x talega kina na turaga kevaka mo ni na x rogoca. Na wai ni vanua e dodonu me vakaraitaki vei ira na noda se i taueki ni sai koya na vuna e ra bula tu kina se ra rawata tu kina mana nanoda gase e Liu ni ra lotu kina se ra rawata na veikaa ra gadreva era rawata ga mai ena wai, ni vanua. Na veikaa talega era xixixi

dau gadreva se nodra nauums. Ia, ens gauna era da mai bole taka

na veiksa era kila kina veicurmaki ni veiksa era vulica sai koya na

vaika baleta na wai ni vanua.

Vinaka, au kerea mo vakaraitaka ga eke na ka e vakatokai tu e k liu

ni se bera ni yagona.

Ia, na gauna sa cigomi kina na rarama sa tau donua tiko mai na mata

ni siga e da donua tiko ogo e ra vukica kina na turaga e Viti na

wai ni vanua me sa yagona. Ia, me ra kila ni ka ra kaya na turaga vu

e liu ni yagona e vosa beci ka ra yaco kina na noda kawa w muri me

ra wai cala me vaka na nodra vosa na turaga e na noda mai vukica na

yacani waka ni kau dokai me yagona.

THE END

.....